

Тутовичі між минулим і майбутнім

Розкинулось це писанкове село за 24 км від Сарн. Найгарніше тут восени. Листя на деревах постійно змінює колір, а згодом і зовсім опадає на землю, вистилаючи її м'яким килимом. На вулицях людей небагато, клопочуться у своїх господарствах. Уже давно завершили польові роботи, запаслися на зиму й чекають на снігову царівну.

У сільській раді того дня відбувалась перша організаційна сесія, затвердили на якій сільським головою Валентину Волощук. У школі, аптеці, магазині безпосередньо на вулиці поспілкувалися з місцевими жителями. Від них дізнались про минуле населеного пункту, чим живе сьогодні та яку має перспективу.

З історичних джерел

Минуле Тутович сягає сивої давнини. Вперше про село згадують в «Архіві князів Любартовичів Сангушків у Славуті» 1511 року як про с.Туловіче. На Погоринському ключі поселень у межах Сарненського району Тутовичі найстаріші після Степаня, Кричильська та Короста. Існує багато легенд про походження його назви. Одні люди кажуть, що тут проживало плем'я дулібів – волинян на чолі зі старійшиною Тутоле, на честь якого й назвали поселення. За іншою версією, начебто риболовам сподобалось місце на правому березі повноводної, тихоплинної Горині, зокрема ліси, що впритул наближались до неї, широкі затоки й луки, красиві обрії. Тому вирішили вони й оселитися тут. Сполучення цих двох понять породило цікаву назву – Туловіче, згодом перейшло в Тутовичі. Ще за однією – питання про поселення в цьому місці вирішувало віче.

Тутовичі має багату історію. Його мешканці радо вітали загони Северина Наливайка, що прибули сюди в 1596 році, й вливалися в них для боротьби проти шляхетського панування. З новою силою розгорнулось протистояння селян у період Визвольної війни 1648-1654 років під проводом Богдана Хмельницького. Тоді проти польської шляхти піднялося населення багатьох пригоринських і прислuchанських сіл. Повстанські загони діяли в Тутовичах, Коросту, Ремчицях, Немовичах, Тинному. За Великими Цепцевичами збереглися кургани, де зупинялися на відпочинок запорозькі козаки. Саме біля Тутович переходили мілководну Горинь загони повстанців.

У листопаді 1917-го в селі проголосили радянську владу, восени 1920 року Тутовичі разом із західноукраїнськими землями потрапили під польське панування. У вересні 1939 року на Західну Україну знову повернулася радянська влада. У цьому році створили тут сільську раду, першим головою обрали Кирила Якименка. 22 червня 1941 року Німеччина напала на Радянський Союз і відкрилася найжахливіша сторінка в історії держави, краю, села. Сотні чоловіків із Тутович і прилеглих сіл пішли на фронт. Додому повернулося їх мало. Десятки рядових бійців сплять вічним сном на колишніх полях битв із загарбниками в Прибалтиці, містах і селах Європи. За бойові заслуги 14 тутовичан відзначили орденами та медалями періоду Другої світової. Під час війни 1941-1945 років за дорученням керівника Сарненської підпільної диверсійно-розвідувальної організації Мураді Фідарова підпільник Іван Наумець створив у селі антифашистську групу. Туди ввійшли колійник Кирило Момоток, лісник Петро Тинкевич, а ще Тимофій Ковальов, Олексій і Павло Бігуни. Вони й інші селяни наближали перемогу над ворогом.

Важко загоювала післявоєнні рани Україна. Особливий тягар ліг на плечі сіл. Усі повоєнні біди відчували на собі Тутовичани. Довелося тутовичанам вступати в колгосп «Шлях до комунізму», який створили у 1948 році. Ті, хто не мав реманенту, худоби, землі, бачили в ньому порятунок. Першим головою господарства став був місцевий житель колишній батрак пані П'ятковської Іван Момоток.

15 серпня відбулися перші загальні збори колгоспників, де розглянули заяви селян, бажаючих стати членами артїлі, прийняли її статут, вибрали правління. Але не всім було до вподоби колгоспне життя. Противники колективного господарювання, які не хотіли

миритися з втратою приватної власності, тероризували селян бідняків. Унаслідок цієї боротьби вбили та закатували 30 односельців, спалили 11 хат активістів.

Ще у 1949 р. у селі побудували сільський клуб, першим завклубом був Нафанаїл Сорока. Діяла тут і бібліотека. Її послугами користувалися мешканці й учні школи не тільки Тутович, а й довколишніх сіл. Затим відкрили дільничну лікарню на 35 ліжок та амбулаторію, а з 1956 до 1960 років на прийом сюди приходили хворі з Яринівки, Цепцевич, Тріскинь, Довгого й навіть жителі Володимирецького району. Тоді з села до райцентру добиралися ґрунтовим шляхом. Але в 1976 році на честь Жовтневої революції проклали дорогу з твердим покриттям: від Сарн до Тутович через Тріскині та Цепцевичі, і від Тутович до Довгого, Чемерного та Сарненської автотраси. Багато змін відбулося в селі в період з 1970-2000 р. Побудували нове приміщення правління колгоспу та сільської ради. Громада християн віри євангельської звала сучасний Молитовний будинок. Село зростало й чисельно, щороку тут справляли новосілля 5-7 сімей.

Духовний осередок – гордість селян

Колись Тутовичі належали до Луцького повіту. Село прикрашала дерев'яна Свято-Михайлівська церква з такою ж дзвіницею. Таких архітектурних пам'яток на Поліссі одиниці. З історичних джерел відомо, що цій святині понад 360 років. Храму належало понад 80 десятин землі, діяла церковнопарафіяльна школа. У кінці XIX століття в селі нараховувалися 696 парафіян, із них 352 – чоловіка, 344 – жінки. У 2009 році церкву відновили за кошти уродженця села, який нині проживає в Росії, генерального директора Московського заводу плавлених сирів «Карат» Володимира Корсуна. Реконструйована святиня стала окрасою та гордістю, символом духовності, віри й патріотизму місцевих християн. Велику лепту в розбудову храму вніс і настоятель храму отець Іван Годун, безпосередньо розфарбував її. Завжди підтримує в починаннях настоятеля й громада, яка зокрема долучалась до ремонту святині. І в день, коли туди завітала, з ініціативи отця Івана розчищали від дерев кладовище, планують огородити його сучасним парканом. Священик на приході тут понад 5 років. Спільними зусиллями, зауважив, звели біля храму будинок, який послужить за недільну школу, мешканці проводять там поминальні обіди.

Змінила місто на село Ніна Сорока

Храмом знань у селі є місцева загальноосвітня школа I-III ступенів, що відкрила двері для сільської дітвори в 1987 році. Понад 25 років її директором є Дмитро Ткач. Утім, гордяться в селі й іншими заслуженими освітянами, які все трудове життя присвятили навчанню та вихованню юних тутовичан. Це, зокрема, ветерани педагогічної праці Валентина Шевчук, Віра Жакун, Ніна Бігун, Неоніла Хомич, Лариса Бігун, які довгі роки успішно навчали школярів. Нині в закладі працює 32 вчителі та здобувають освіту 315 учнів. Майже 30 літ працює там завучем Ніна Сорока, уродженка міста Олевськ Житомирської області. З дитинства вона мріяла бути вчителькою, адже завжди жінки з цією професією були для Ніни Вікторівни взірцем порядності, освіченості, інтелігентності. Мала успіхи в навчанні ще в школі. Однак в інститут вступила не одразу, деякий час трудилася на овочесушильному заводі. Затим здобула такий омріяний фах у Рівненському педагогічному інституті. Відтак за направленням приїхала в Тутовичі, де зустріла свою долю. Чоловік Григорій Іванович раніше працював майстром-будівельником, нині – завгосп у школі. Син Сергій закінчив Національний університет імені Лесі Українки. Проживає та працює в Нетішині. Середня донечка Іванка пішла стежкою мами й здобула фах педагога в Сарненському педагогічному коледжі РДГУ. Нині навчається в Рівненському міжнародному економіко-гуманітарному університеті й водночас трудиться в школі вчителем. Найменша Ірина закінчила з відзнакою магістратуру Київського національного університету технологій, працює в Києві у ТРЦ «Ocean Plaza». Пишається Ніна Вікторівна своєю сім'єю й безумовно учнями, адже багато її вихованців стали в житті справжніми фахівцями, добрими людьми. Як от Галина Гамза – доцент Національного фармацевтичного університету.

Право вибору – за покупцями

Після проголошення Незалежності України великі зміни відбулися в Тутовицькому колгоспі «Шлях до комунізму», який спочатку перейменували в «Горинь», а згодом на базі колективного сільськогосподарського приватного підприємства утворилося декілька самостійних господарств. Одне з них – селянсько-фермерське «Тутовицьке», яке очолював Володимир Гоч. Він незмінно працював на посаді керівника з 1985 року й спільно з колективом пережив часи глибокої кризи на селі, недолуге реформування галузі, під час якого особливо боляче постраждали агроформування: скорочували працюючих, зменшували поголів'я худоби, селяни страждали від безробіття. Однак у Тутовичах зуміли зберегти сільгоспвиробництво.

Праворуч при в'їзді в село обов'язково приверне увагу пилорама приватного підприємця Святослава Демчука. Працює вона вже декілька років і надає послуги не лише для місцевого населення, а й у межах України. Діють у селі три магазини, кафе-бар, відділення поштового зв'язку. Завітали в торговий заклад Стрільського споживчого товариства, де поспілкувалися з Лілією Гуменною, яка працює вже 27 років. Товариство дбає про покупців, тому в магазині широкий асортимент продуктової та промислової продукції. Від кількості й різноманіття товарів очі розбігаються. Навіть у невеличкій сільській крамниці їх найменування обліковується сотнями. На шляху свого історичного розвитку це споживче товариство пройшло періоди піднесення, спаду, розквіту та різноманітних випробувань на життєздатність. Та саме завдяки невтомній роботі працівників, їх професіоналізму та відданості улюбленій справі, торгові заклади кооператорів збережені, зокрема і в Тутовичах.

У гарному селі й люди хороші

Зараз у Тутовичах будівельни й бум зводять добротні будівлі, майже в кожному дворі є автомобіль і різний сільськогосподарський інвентар. Село має перспективу, будується, бо живуть у ньому люди, які трудяться, як бджілки з ранку до вечора, аби на столі був хліб і до хліба. Гордістю села є Ганна Троцьковець, яка 34 роки обслуговує відвідувачів у сільській аптеці ПАТ «Сарнифармація». Її чоловік Валентин Авілович усе життя працював в сільській лікарні фельдшером. Обоє професіонали своєї справи. Односельці про Троцьковців говорять із повагою, мовляв, ніколи не відмовлять у допомозі, розуміють чужий біль. Гарними людьми виростили і своїх дітей. Завзяття, пристрасть до селянської праці передають їм у спадок, вони – їх майбутнє. У Тутовичах так прийнято. Тож нехай над цим тихим поліським куточком завжди буде чисте небо, мир, лине дзвінкий дитячий сміх.

Ольга Лотоцька
Фото
Едуарда Кардаша